

TOPONIMIA SUBMONTANĂ A MEHEDINȚIULUI ÎN GRAI LOCAL

de

Marius ARBĂNAȘI

Toponimia din Podișul Mehedinți reprezintă, în plan diacronic, dar și sincron, graiul din nord-vestul Olteniei, arie dialectală unde sunt evidente particularități aparținând zonei de nord-nord-vest a Olteniei, Banatului de răsărit și Transilvaniei de sud-vest.

Accentul

Poate fi *păstrat*, ca în apelativul sau onimul din care provine, sau poate fi *oscilant*.

Accentul *păstrat* poate fi:

1. **oxiton**: *Aiúș, Armás, Ariń, Balós, Băhninț, Bârâiác, Bolborós, Bratilóv, Bucováț, Busásč, Čarnebrég, Călinésč, Cărligéi, Čair, Čireác, Čučór (Čučúr), Closán, Corhán, Cornét, Costásč, Crânsór, Cucúi, Degeráť, Delurínť, Eleštéu, Făgărás, Făsuı, Fazét, Feregár, Frăgár, Fuieróg, Fursér, Ganťást, Găurínť, Glăméi, Gorgán, Gorunét, Grădét, Gruieť, Gruncéi, Hurói, Išteág, Jidoviń, Liliác, Marisásť, Mărginínť, Mehedinť, Meteríz, Muncéi, Oblánc, Obléz, Păláns, Părău, Păunésč, Parínču, Perét, Piničéi, Pitulás, Polóm, Ponorál, Prăgús, Prihód, Prislóp, Prosáč, Puťánéi, Reveníc, Rumânoř, Runcsór, Ružét, Sándilár, Sănúń, Scundár, Slátinic, Šosár, Suhát, Šerpariı, Šisést, Šovárnár, Ticár, Tufán, Tufár, Ududói, Urlătóř, Zăbrán, Zmeuréť.*

2. **paroxiton**: *Ániń¹, Anínu, Apšoára, Arsásca, Arsásťe, Arsúra, Arșáťa², Ascuťátu, Báhna (Bágn), Bálta, Baráca, Bárda, Bășiia, Besácúra, Bígăr, Bobáița, Bóbot, Boıla, Bolborósu, Bólđu, Brăgleásca,*

¹ Cf. Sextil Pușcariu, *Limba română. II. Rostirea*, București, EA, 1959, p. 67.

² *Ibidem*, p. 66. Lingvistul clujean precizează că, în *ánin*, accentul cade pe prima silabă în Banat.

Bráteş, Brezniţa, Búčum, Bunáru, Buráica, Calcáza, Cânepişte, Caniča, Catúna, Căpăţána, Căprăreáta, Cătínu, Čerboána, Černa, Cetáte, Chėja, Kičóara, Kilija, Čoáca, Čismeáua, Čúta, Čuhurézu, Čúca, Čučóru, Cleánţu, Coáda, Coásta, Colnişe, Conácu, Corhánu, Corneţálu, Corobáia, Cosiácu, Costániţa, Costărele, Coşústea, Cráinič, Creásta, Cúca, Cucuióava, Cúla, Cúlmea, Curátúra, Curáua, Curmătúra, Curmezása, Cusácu, Custúra, Dálma, Drúmu, Dumbráva, Dúnga, Fágu, Fântána, Făsuíşte, Fataşúne, Fáţa, Feregoása, Frásin Frăgăreáta, Fruntea, Fúrca, Furčitúra, Garána, Gărdăneása, Gánţu, Ğevrínu, Glámėja, Godánu, Grişóare, Gruioáne, Grúnu, Gúra, Halánga, Hómu, Ierúga, Iúpcá, Izvoáră, Jidovina, Lăturoása, Lespezále, Lintište, Lovinište, Magúra³, Maiágu, Marga, Mótru, Muşuroáne, Napíşte, Năbóiu, Negrúsa, Ogásu, Obleşaga, Obáica, Obóru, Ocolişte, Ohába, Opleşáta, Parínču, Piátra, Píscu, Pláiu, Pláváia, Pleşúva, Ploştiñoare, Poarta, Pódu, Pogára, Poiána, Pojorátu, Poloáme, Ponoare, Porcăreáţă, Potéca, Prihodişte, Pučóasa, Purcăreţu, Ramnúţa, Rápa, Răscriča, Răstoáca, Rátu, Rogojişte, Rúda, Rúncu, Rúscu, Rustégu, Rústiu, Sălište, Sástu, Scámne, Scărişóara, Scárpa, Skítu, Scócu, Scursúra, Seáca, Strámbe, Strája, Strúnga, Stupinište, Šušíţa, Tabučáua, Tálva, Tárta, Táu, Tăjetúra, Teáca, Toáia, Topila, Ţápa, Ţarina, Válea, Vălčáua, Váru, Văloáge, Vizuína, Zăcătoárea etc.

3. **proparoxiton:** *Álbia, Ária, Bálota, Bisérica, Bránişte, Brébina, Brústure, Cămána, Călúgăra, Kíčera, Crívina, Dúnăre, Fériga, Gáura, Gúmište, Lintište, Măgura, Nápişte, Obársiia, Péstera, Plóştina, Răzbóinicu, Rósiia, Rústina, Sádina, Stármina, Ţarina, Zméura etc.*

Accent oscilant:

Ániń – Aniń, Bánovăţ – Banóvăţ, Kíčera – Kíčera, Lintište – Lintište, Măgura – Măgura, Pádina – Pádina etc.

Vocalismul

a. Vocale accentuate:

• *á > ǎ:* *Árii* Pă „teren agricol”; *Báia* Pj „pisc”; *Fântána* *Basarábilor* Cs „cişmea”; *Gáura* R „peşteră”; ~ *Blióci* OC „grotă”; ~ *lu’ Iépur* Po „peşteră la poalele dealului”; ~ *fără Fund* Po „grotă adâncă în peşteră”, „ponor”; ~ *Lúpulu* M „adăpost pentru lupi”; *Bunáru di la* ~ R „puţ”; *Cucúiu Mánulu* Cs „deal ascuţit”; *Pârláz* Ba „geanţuri mici”; *Táulă*

³ De regulă, accentul acestui cuvânt este proparoxiton, *măgura*, excepţia o întâlnim în zonă la Mărăşeşti şi Obârşia-Cloşani, unde accentul este paroxiton, *măgúra*. Vezi şi *NALR-Oltenia*, II, harta 337.

B „poiană în pădure”. Este posibil ca singularul să fie refăcut în grai local după plural: *băi, găuri*.

- Anticiparea elementului palatal a creat diftongi precum: *ái, éi, ói, úi*, fenomen specific Olteniei, sud-estului Transilvaniei și, răzleț, Munteniei: *Dafíniș lu Meláike*⁴ Bv „loc cu salcâmi”; *Fântána Vේike* B „cișmea”; *Róíh* Ba „loc cu urme de ziduri”; *Buikéte* B „pădure”.

- Sporadic, în extremitatea nord-vestică a Podișului Mehedinți, la Obârșia-Cloșani, *á* se labializează în: *Álbia Râului, Ápa Arsásca, Ária Batránă, Căpu Munčélului*, fonetism întâlnit în sudul Banatului, dar și în Țara Hațegului.

Diftongul arhaic *éá* este întâlnit în: *Leámne*⁵ OC „pădure”, *Fântána Reáse* Pd „cișmea”, *Bisárica Vේake* GO, *Válea Vේárde* OC „luncă”.

- Vocalele palatale *e, i > ă, â* prin depalatalizarea consoanelor ce le preced: *Ogáșu Fântániș Rás* Ba „scursură”; *Covéiu di la Pódu al Sác* „cot de drum”; *Ogáșu al Sác* CM „vâlcea”; *Ogáșu Sác* OC „pârâu”; *Săst* Gn, Pă, Pd „teren agricol”; *Válea cu Stăi* Ng „depresiune stâncoasă”; *Stăiu* Po „bloc stâncos”; *Stărp* Pă „deal”; *Săs* Bâ „platou”; *Zád* Po „dig”; *Arșáța* OC „deal expus soarelui”; *Arsáște* CV „pisc”; *Ascuțátu* B, Dâ „pisc”; *Băsășt’, Busășt’* „sat”; *Cornețál* M „deal cu ridicături calcaroase”; *Dosăștile* Ba „coastă”; *Gruiețál* CM „delușor”; *Lespezále* M „deal stâncos”; *Mihuțășt’*⁶ OC „parte de sat”; *Obársășn* Ba „cătun”; *Obsărvător* No „punct topografic”; *Pădežál* Iz „deal, culme, șes”; *Pețámea* Cir „pârâu”; *Ponorál* Ba „pârâiaș, fost sat”, Gn „pârâu”, Pd „poiană”; *Prihozál* GO „pârâu”; *Prosác* Cir „vale”; *Puțânéi* IB „sat”; *Rogojál* Ba „loc cu papură”; *Șăs* Bâ, M „teren arabil”; *Șásu* VU „teren arabil”; *Trávái* Gn „vale”; *Ulmát* B „pășune”.

b. Vocale neaccentuate:

- *a > ă*: *Cázán* Pă „depresiune”; *Căzarm’* M „stânci”; *Crăiiova*⁷ OC „pârâu”; (*Curătúra*) *Brigădiérułui* Și „teren arabil”; *Cábána Forestiéră* D; ~ *Vănătoruluł* II; *Cántónu lu Carábă*; *Părchétu* Pd „porțiune de pădure destinată tăierii”; *Trăndăfiru* M „deal”.

⁴ Anticiparea elementului palatal este discutată de Gr. Brâncuș, *Graiul din Oltenia*, în *LR*, XI (1962), 3, p. 250 și marcată de *NALRR – Oltenia*, I, harta 24.

⁵ Vezi și Vasile Frățilă, *Repartiția dialectală a dacoromânei (istoricul problemei, cauzele și vechimea ariilor dialectale)*, în idem, *Studii de toponimie și dialectologie*, Timișoara, Editura Excelsior, 2002, p. 317.

⁶ Vezi Valeriu Rusu, *Graiul din nord-vestul Olteniei*, București, Editura Academiei, 1971, p. 42.

⁷ Fonetismul este discutat de Ovid Densusianu, *Graiul din Țara Hațegului*, București, 1915, p. 23; Sextil Pușcariu, în „Dacoromania”, II, p. 67-68; Valeriu Rusu, *op. cit.*, p. 38.

- *ă* protonic > *a*: *Balaşána* Pă „pădină”; *Balóşi* Po „parte de sat”; (*Ária*) *Batrână* OC „teren arabil”; *Barâca Cacasóásă* Gn, Pd „râpă”; (*Drúmu*) *Calătorilor* Pă; *Caprareáță*, *Capraréțu* Gi „deal”; *Carárea Graméasca* Pd; *Catúna* Ng „parte de sat”; *Catúnu* (*di pe Báltă*) GO „parte de sat”; *Curátúra* Pă „deal”; (*Válea su*) *Curatúr* CO „teren arabil”; *Curmatúra* Gn, Pd „șă”, Pă, Pd „cătun”; (*Júpiĭ ai*) *Cazúț* Rd „deal”; *Dahóaca* GO, Pd „loc în pădure”; *Fagaráš* Na „pădure”; *Fasúĭ* CV „coastă”; (*Crácu*) *Fasúĭului* Rn „deal”; *Fataşúne* OC „deal”; *Gavánele* Sn „deal”; *Lastáriĭ* (*Cocoániĭ*) Pd „pădure”; ~ *de la Sócáltea*; ~ *di la Peţámea* Pd „pădurice”; *Magúra* OC „deal”; *Masésu* Pd „ogaș”; *Napárca* B „deal”; *Padína* (*Lúngă*), ~ (*Máre*), ~ (*Mică*) OC; *Padúrea* Și, ~ (*de Alun*), ~ (*di la Rotáta*) Gn, ~ (*Státului*) OC, ~ (*Traváĭ*) Gn; *Paiúș* Ce „teren arabil”; *Pamántu* (*al Alb*) Gn „pășune”; *Paráu* Mal; *Plaiútu* (*al Lung*) Iz „drum”; *Pragúșu* (*Máre*), ~ (*Mic*) Gn „cascadă”; *Ramnúța* (*Máre*), ~ (*Mică*) OC „pârâu”; *Rastoáca* Iz „luncă mocirloasă”; *Rascríse* Bâ „răspântie”; *Salísce* Br „deal”; *Salíscea* (*Sátului*) CV „luncă”; *Scarisóara* Cs, Pj „terase pe munte”; *Spalatoárea* Pă „loc la râu unde se spală rufele”; *Spartúr* Ba „teren stâncos cu găuri”; *Spítariĭ* OC „pădure”; *Tabusáya* Pd „deal, vale”; *Vacariĭ* Pd „izlaz”; *Zacatoárea* Go „deal”; *Zatón* Po.

- *e* > *ă* în silabe accentuate și neaccentuate, prin depalatalizarea consoanelor: *Capraréțá*⁸ Gi „coastă”; *Cornéță*, *Cornețál* M „deal”; *Crémána* Ba „deal stâncos”; *Cuptóará* Po „deal”; *Frăgărățá* Ba „livadă”; *Izvoárá* Ba, I, Pd; (*Dósu*) *Izvoárálor* Pd „pădure”; (*Fáța*) *Izvoárálor* Cs „coastă”; (*Fántána cu*) *Izvoárá* BA „cișmea”; (*Poiána*) *Izvoárále* Cs „teren arabil”; *Obsărvător* No „punct topografic”; *Íntră Ogășá* Să „scursură”; *Porcărețá* B, Cs, D „pajiște”; (*Coásta*) *Ră*, Și „coastă inaccesibilă”; (*Válea*) *Ră*, CV „vale îngustă”; (*Ráu*) *Rătezát* OC „ponor”; *Sălísțea* Br „deal”; *Žențále* Bă „masive stâncoase”.

- *e* > *i* în silabe posttonice: (*Lócu*) *Căprioárilor* Bl „poiană în pădure”; *Cárpín* L „izlaz lângă pădure”; (*Ápa*) *Gálbínă* Ce „pârâu”; (*Crácu cu*) *Lálili* BO „deal”; *Metálile* OC „deal”; (*Lácu cu*) *Métrile* Bl „poiană în pădure”; (*La*) *Piétri* CV „stânci”; *Piétrile* (*Álbe*) Cs, Jd „stânci”; *Pârlăgile* Pâ „sat”; *Ploștiniqárele* Gi „bălți”; *Rápíle* Br „coastă, teren alunecos”.

- Diftongul *ea*, *ia* > *é*: (*În*) *Curé* OC „teren arabil”; (*La*) *Súsé* Pd „pădure lângă șosea”; (*Poiána*) *Unkésului* Și „teren arabil”.

⁸ Cf. Vasile Frățilă, *Graiuri bănățene de est într-o recentă culegere de folclor: Fonetica și lexicul*, în idem, *Studii lingvistice*, Timișoara, Editura Excelsior, 1999, p. 102.

- Diftongul *ea* > *á/ă*: *Curăua* Pd; (*Căsta*) *Ra* GO; (*Vălea*) *Ra*⁹ OC; (*Vălea*) *Ră* CV „vale strâmtă”; OC „pârâu”; (*Vălea*) *Sacă* OC „pârâu”. Nu este o regulă, această rostire o întâlnim cu predilecție în stânga Cernei, în satele de sub munte: Obârșia-Cloșani, Izverna, Balta, Podeni.

- Se păstrează forma veche, arhaic-populară, a lui *rumân* în *Rumâna/Rumânița*: (*Vălea* ~, *Văru* ~) și în *Rumânióř* Ba „deal”, Pj „cătun”, (*Pódu*) *Rumânióřilor* Pj „punte peste Râul Bălții” și (*Vălea*) *Rumânióřilor* Pj „pârâiaș”.

Consonantismul

- Consonantizarea lui *u* în *pivă* (< *píuă*)¹⁰: *Píva* CV, *Píva Nóuă* B, ~ *Prejnénilor* Gi etc.

- Sub influența iotului, oclusele dentale *d*, *t* devin africcate prepalatale, precum în localitățile Banatului vecin sau peste Dunăre, în graiurile sârbo-croate:

- *d* + *e*, *i*, *ea* > *đ*:

Baráca đi la Pođiscă Gn „râpă”; *Buđęauca* Ba „cucui”; *Boldđitu* Ng „deal rotund”; (*Crácu*) *Báđiđ* Pă „fânaț”; *Đálu* (*Máre*) „sat”; (*Ogásu*) *Đésuluđ* OC „pârâu”; *Gođánu* „sat, comună”; *Gráđina Ániđ* M; (*Počéca la*) *Gradđin* Rd; (*La*) *Hođinitođare* Iz „popas în munte”; *Leurđišu* BA, Dâ, Ng „deal cu leurdă”; *Ordéđu Máre* Pd „pisc”; *Pađina* (cu *Šós*) Jd „vâlcea”; *Pređelu* M „deal”; *Rúđina* Gn „deal”; *Sáđina* Jd „pajiște”; (*Crácu*) *Sandđiláruđu* Gn „picior de deal”; (*Válęa*) *Vérđe* GO. Fonetismul este întâlnit și în Banat, cu prelungire în nord-vestul Olteniei, în sud-vestul, nordul și nord-estul Transilvaniei, în sudul Crișanei și în Moldova¹¹.

- *t* + *e*, *i*, *ea* > *č*:

Balčánu BO „deal”; *Bălčínă* Bl „apă stătătoare mocirloasă”; *Čeđ* CM „ogaș”; *Čicár* Bâ, OC „lăstăriș”; *Comorásče* OC „coastă”; *Costásč* „sat”; *Cošúsče* „râu”; *Dosásče* OC „pădure”; (*Gáura*) *Fđéčđ* Pj „vale”; *Gruncéđu*

⁹ Fenomenul este întâlnit în Banat, în nordul Transilvaniei, în Crișana, în Maramureș și în Moldova. Cf. Alexandru Rosetti, *Istoria limbii române. I. De la origini până în secolul al XVII-lea*, ed. a II-a revăzută și adăugită, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1978, p. 91; Teofil Teaha, *Graiul din Valea Crișului Negru*, București, Editura Academiei, 1961, p. 54.

¹⁰ Cf. Vasile Frățilă, *Studii lingvistice, art. cit.*, p. 97.

¹¹ Cf. M. Gregorian, *Graiul și folclorul din Oltenia nord-vestică și Bănatul răsăritean (regiunea din stânga și din dreapta Cernei)*, Craiova, 1938, p. 21 și 40; D. Macrea, *Studii de istorie a limbii și a lingvisticii române*, București, 1965, p. 71; M. Petrișor, *Graiuri mixte și graiuri de tranziție. Cu privire la un grai mixt din nord-nord-vestul Olteniei*, în LR, XI (1962), 1, p. 89-90; Gr. Rusu, *Probleme de fonetică și fonologie dialectală*, în CL, XI (1966), 2, p. 347-349.

CM „deal mic”; *Linčísce* OC „deal”; *Múnče* Pj „teren stâncos”; (*Crácu*) *Múnčelui* „sat”; *Nápisča* Pd „pădure”; *Noápčeša* „sat”; *Pálcín* Pj „lăstari”; *Pésčereša* Iz „grotă”; *Plóscina* Pj „baltă”; *Plosčiniqáre* Gi „bălți”; *Púnče* OC „podisică”; *Rogožísce* Bv „baltă”; *Salkísce* Gn „zăvoi”; *Salísce* „sat”; *Stupinísce* B, Rn „poiană în pădure”.

- Sunetul *dz* este întâlnit în rostirea din imediata apropiere a Cernei: *Bradz* Gn „pădure de conifere”; (*Cqásta cu*) *Bradz* Mal „parte de sat”; *Búdza* (*Plájuľuľ*) OC „coama dealului”; *Palamídz* Pâ „teren cu pălămidă”; *Posádz* Iz „trecători spre Poiana Beletina”; *Várdzária* OC „grădini”.

- *-mn-* etimologic este întâlnit în *Scámne* Bu, Gh „deal cu pădini”; *Scámnu* (*Hóťálor*) CV „poiană în munte”; *Scámhíele* Po „poiană”.

- *n > n̄*. Vecinătatea cu Banatul de est face ca mai multe toponime din stânga Cernei să poarte mărci fonetice și lexicale ale subdialectului bănățean, cum ar fi entopicul *gruń*, care circulă alături de oltenescul *gruľ*, sau sufixul *-on̄*, alături de sufixul *-oi*, cunoscut în tot restul țării. Ele se regăsesc în toponime ca: *Gruń* Bv „pisc”, *Grúńu* Pj „movilă”, *Grúńu* (*Larg*) Ba „crac de deal”, (*Crácu*) *Grúńuluľ* Ba „deal”, (*Pádúreša*) *Gruń* Bv, *Grunčéju* CM „delușor”, *Grujqáhe* Su „piscuri conice”, dar și *Grúju* BA, Br, Cm, D, Ng, P, Sd „movilă”, *Grujět* P „grind”, *Grujětă* Br „dealuri mici”.

- *r* final se palatalizează în toponime provenite de la apelative formate cu sufixul *-ar* (< *-arius*) sau în cuvinte nederivate conținând secvența *-ar*: *Bunár* S „puț amenajat”; (*Piátra cu*) *Cântár* IB „stâncă”; *Fulžér* Jd „drum”; *Fursér* OC „bifurcație a dealului”; *Sandilár* Cs, Pj „loc în pădure”; *Scundár* Pd „cișmea”; *Zmeorár* CV „deal”.

- *š > s* și *j > z*

a) În poziție inițială: (*La*) *Sa* OC „deal”; (*La*) *Să* Pd „culme”; *Sáua* Pd „culme”; *Saláp* Ng „parte de sat”, *Sarpariľ* (< *Šarpării*, cu *ă* protonic > *a*) Pd „teren râpos”; *Sástu* Gn „vale întinsă”; *Serpelia* (< *Šerperia*, cu disimilarea parțială a celui de-al doilea *r*) M „deal cu șerpi”; *Sácoála* Pj; *Sámičiru* GO; *Sáputu* CV „izvor”; *Sáru* (cu *Piětře*) Na „deal”; *Socát* Pj „deal”; *Susáua* OC „drumul principal”.

b) În interiorul cuvântului: *Apsqára* Pj „pârâu”; (*Fántána*) *Armásuluľ* Pj „cișmea”; *Arsáste* Gn „deal”; *Arsáta* OC „pantă expusă soarelui”; (*Váru*) *Camésí* OC „pisc”; (*Garána*) *Curmezásă* OC „ochi de pădure”; *Musuroáje* Gn „mobile”; *Musuroáhe* Pd „mobile”; *Palosán* Pj „parte de sat”; (*Ogášu*) *Perisóruľuľ* Ba „scursură”; *Plésu* OC „vârf de deal”; *Pragúsu* (*Máre*, ~ *Mic*) Gn „pod carstic”; *Rárisčęa đí la Sanúń* OC „pădure”; (*Crácu*) *Rósu* Pd „deal”; *Scarisoára* Cs, Pj „terase pe munte”; *Zenťasqáre* OC „stânci ascuțite”; (*Groápa*) *Balmózuluľ* OC „crov”; *Blózu*

Ba „loc arabil”; (*Crácu đin*) *Mizlóc* M „deal”; *Pârzoále* GO „teren pietros”; *Préznea* „sat”; *Stráza* Ba „deal”; *Cucúju cu Vártéze* Cs „deal ascuțit”.

c) În poziție finală: (*Fúrca lu*) *Nicús* M „vale ramificată”; *Prágus* Cs „trecătoare”; *Teís* OC „deal”.

- $\check{c} > \acute{s}$: (*Crácu cu*) *Aglíse* Bă „deal”; *Băšíja* Ba „stână”; (*Crácu*) *Bisárišíj* Cs „dealul cu biserica”; *Bušína* Jd „pădure”; *Búsum* OC „stâncă”; *Colníse* Po „culme”; *Copășélu* CM „pădure”; *Cracsélu* Bă „culme”; *Crúse* Bă „răspântie”; *Dokísu* BA „deal”; (*Ogásu*) *Drásilor* GO „pârâu”; (*Deálu*) *Dúnși* Ba „culme”; *Fatašúne* Ba „deal”; *Furšitúră* Bă, OC „bifurcație de deal”; *Kísurá* Pj, OC „deal”; *Magurís* Po „deal”; *Mășésu* M „teren arabil”; (*Válea*) *Núšilor* Ng „depresiune”; *Păduríșea* Bă „pădure”; *Răscrúse* Bă „răspântie”; *Šerbu al Alb* Rn „deal”; *Šérna* „râu”; *Širésu* M „platou”; *Šoáca* Bă „pisc”; *Šóšile (Goále)* Jd „piscuri fără vegetație”; *Šocáne* Jd „stânci”; *Šocánélu* M „deal”; *Šoára* M „pădure”; *Šúca* Bă „movilă”; *Šusóru (al Nalt)* M „izvor”; *Šusúru (lu Liță)* Pj „izvor”; *Šúta* M, Ng „deal”; (*Izvóru*) *Társájši* CM; (*Piátra*) *Turčoájši* M „stâncă”; *Válsáua* Ng „ogaș”.

- *h* neetimologic, în unele forme ale pronumelor și adjectivelor demonstrative: *Hája-Vále* Cs „depresiune”.

- $\check{c} > s$: *sâmičír* (< *cimitir* > *šimitir*, prin influența lui *sânt* „sfânt”) OC „cimitir”; Bă „pădure”; Ce, VU „deal”; (*Ogásu*) *Sâmičíruluĵ* L „făgaș”.

- $\check{g} > \acute{z}$: *Cârlíze* OC „stânci”; *Costănzóară* Bă „teren arabil”; *Dežeráĵi* Ba „parte de sat”; *Fáži (aĵ Doĵ)* M „deal cu pădure”; *Fazétu* Pj „pădure”, Po „izvor, pădure”; (*Anínu*) *Gáziĵ* Pj „pădure”; (*Crácu Fiéĵi*) *Lunž* Ti „picior de deal”; *Márzineá* M „liziera pădurii”; *Ruzétu* M „deal”; *Turúz* S „deal”; *Žeána (Deáluluĵ)* S „culme”; *Žeaņ* OC „stâncă”; *Žeáņtu Fuiérozíĵ* OC „stâncă”; *Žeņále* Bă „stânci”; *Žeņáň* OC „parte de sat”; (*Su*) *Žeņásoáre* OC „pădure”; (*Paráu*) *Žeruluĵ* Bă „vale”.

- Sporadic, întâlnim *l* etimologic: (*Ișteágu*) *Váli Mári*¹² Bu „deal cu tufe”.

Accidente fonetice

a) **Afereza**: *Părțatoáreá* D „vale” (< *Ímpărțitoáreá*); *Íntre Văĵ* Gn „deal” > *Ntră Văĵ* > *Trávăĵ*, cu *ă* protonic > *a*: *Travăĵ*; *Vártitoáre* Sn „locul, la capul satului, unde se aleg animalele venite de la păscut” (< *Ínvártitoáre*).

b) **Asimilare**:

o-u > *o-o*: *Goronís* Bv „pădure” (< *Goruniš*).

c) **Disimilare**:

¹² Cf. Ovid Densusianu, *op. cit.*, p. 45; Alexandru Rosetti, *op. cit.*, p. 337.

-r: *Fereásta* Pj „deschizătură în munte”

d) Epenteza vocalelor:

-a-: *Patraúla* Cs „fâșie pe unde circulau patrulele”; -i-: *Bolídu* Bus „bold, stâncă”; -â-: *Sâcoálă* Pj „școală”; -u-: *Scurúm* OC „coastă de deal”.

e) Metateză:

(*Linia*) *Bodrâncăscă* Bu „parte de sat” (pentru ~ *Bordâncăscă*); *Perpeléze* GO „cârlige de lemn prinse în stâncă pentru străbaterea versantului” (corect: *Perpelége*); *Pârlipăț* BO „deal” (corect: *Prilipeț* < sl. **Prilipič*; cf. scr. *Prilipac*)¹³; *Răzuréle* GO „teren arabil”, pentru *Lăzuréle* (sau poate fi *Răzorele* > *Răzurele*).

f) Proteza vocalelor:

i-: (*Măgura*) *Icoárbej* M „deal”

u-: *Urúptu Máre*, *Urúptu Mic* F „deal”.

g) Sincopări:

1) de vocale:

-i-: *Jdovín* Pd „deal”; (*Fáța*) *Jdovíni* B „coastă”; (*Táu din*) *Jdovín* B „lac”; *Prăgsóru* (< *Prăgușor*) Iz „pod stâncos”; *Punčélu* Bus „deal cu pădure” (corect: *Puničélu*, diminutiv de la *Púnice*).

-u-: *Gorníš* (< *Gorunici*) CM „pădure”; *Grišoáre* (< *Gruišoare*) Sf „mici ridicături de teren”; *Runcsór* (< *Runcușor*) „sat”.

2) de silabe: *Băháu* Bb „deal” (< *Băhăháu*); *Čurézu* Rn „deal” (< *Čuhurézu*); (*Príni* lu) *Alámpie* Bu „livadă” (< ~ *Haralámbie*); *Crânsor* CV „pădurice” (< *Crângușor*); *Mórište* Br „loc cu mohor” (< *Mohórište*); *Munčélu* (< *Munticelu*) OC „deal”; *Munčéj* (< *Munticei*) OC „creste de deal”; *Sângét* Gor „arbuști” (< *Sânđerét*); *Sodól* Bus „vale” (< *Sohodól*); *Šuréle* M, Sn „izvoare, izlaz” (< *Šušuréle* < *Čučuréle*).

h) Aglutinări ale toponimelor analitice, uneori cu sincopări de sunete: *Cracórnu* Ba „picior de deal” (< *Crácu cu Cornu*); *Cragornénți* Sf „picior de deal” (< *Crácu Gornénți*); *Curálmí* BO „deal” (< *Curéáua Almi*); *Grundimijlócu* Dâ „grinduri” (< *Grúni* din *Mijloc*); *Râmóri* Po „pârâiaș” (< *Ráu Mórii*); *Traváju* Gn „deal” (< *Între Văi*); *Vagarána* Ră „vale” (< *Válea Garána*); *Váleghína* BA „vale” (< *Válea Ghína*).

Concluzii

Din bogăția faptelor lingvistice, reiese că toponimia din zona submontană a Mehedințiului prezintă particularități fonetice aproape identice cu cele din graiul din nord-vestul Olteniei, relevând diferite stadii ale evoluției limbii vorbite de locuitorii acestor meleaguri. Toponimele,

¹³ Emil Petrovici, *Toponime slave din valea Almăjului*, în idem, *Studii de dialectologie și toponimie*, București, EA, 1970, p. 139.

mai cu seamă hidronimele și oiconimele, reprezintă o arhivă vie a graiului nord-mehedințean în devenirea sa istorică.

Abrevieri

B = Bala, Ba = Balta, Bă = Băsești, Bâ = Bârâiac, Bb = Brebina, Bh = Bahna, Bl = Balotești, Br = Brânzeni, Bra = Bratilov, Bu = Buicani, Bus = Busești, Bv = Bâlvănești, BA = Baia de Aramă, BO = Breznița-Ocol, Ce = Ceptureni, Ci = Ciovârnășani, Cir = Cireșu, Cm = Comănești, Co = Cocorova, Cs = Costești, CM = Cracu Muntelui, CV = Cerna-Vârf, D = Delureni, Dâ = Dâlma, Fi = Firizu, Gi = Giurgiani, Gn = Gornenți, Go = Godeanu, Gor = Gornovița, I = Ilovița, Il = Ilovăț, Iz = Izverna, IB = Izvoru Bârzii, Jd = Jidoștița, L = Ludu, M = Mărășești, Na = Nadanova, Ng = Negoiești, No = Noapteșa, OC = Obârșia-Cloșani, Pă = Păunești, Pâ = Pârlagele, Pd = Podeni, Pj = Prejna, Po = Ponoarele, R = Răiculești, Ră = Răscolești, Rd = Rudina, Să = Săliște, Sd = Sărdănești, Sf = Sfodea, Sn = Stănești, Ș = Șipot, Și = Șișești, Ti = Titerlești, VU = Valea Ursului.

LA TOPONYMIE SOUS-MONTAGNARDE DE MEHEDINȚI DANS LE PATOIS LOCAL (Résumé)

La richesse des faits linguistiques met en évidence le fait que la toponymie de la zone sous-montagnarde de Mehedinți présente des particularités phonétiques presque identiques au patois du nord-ouest de l'Olténie, en relevant des stades différents de l'évolution de la langue parlée par les habitants de ces régions. Dans ce patois de transition interfèrent les influences de l'Olténie, du Banat et dans une moindre mesure, celles du sud-ouest de la Transylvanie.